

STJEPAN VESEL,

savetnik Min. fin. u penziji.

ULOGA KATASTAR. PLANA U NARODNOJ PRIVREDI I PRAVNI I TEHNIČKI USLOVI ZA ZEMLJIŠNOKNJIZNI PREMIER

Pišući primedbe o referatu g. Inž. Kostića nastojao sam da budem što stvarniji i jasniji, da bi moje izlaganje mogao razumeti i pravilno oceniti svaki pa i najmlađi član struke zemljišnog premera, a na osnovu toga da bi se mogao orijentisati u zbijenom i po vrednosti raznolikom materijalu referata. Ovo sam držao potrebnim već i zbog toga, što je referent svoj hvalevredni ekspozit budućih radova premera ubacio u nehvalevredni propagandni okvir za opšti visinski premer, nastojeći dokazati neophodnu povezanost jednoga s drugim.

Možda sam svoj cilj kod nekih i postigao, ali iz odgovora na moje primedbe, koji je dao u poslednjem broju našega Glasnika g. Inž. Kostić, uvideo sam da kod njega svoga cilja nisam postigao, jer je on potpuno ubeden o svojoj nepogrešivosti i, šta više, jer to želi po svaku cenu i drugima pokazati, omalovažujući moje tvrdnje raznim neukusnim poskocima i degradujući moje shvaćanje na stepen staroga nenaprednoga. Držim da sam dužan odgovor g. Inž. Kostića svesti na pravu meru, stručne javnosti radi. Držaću se kod toga njegova ređa.

1.) Opravdan je prigovor g. Inž. Kostića, da se ne slaže s njegovim referatom moja primedba, kako je štampana u Glasniku i kako ju je on doslovno citirao u svom odgovoru, ali moja misao ne glasi kako je štamparskom greškom iskrivljena, već treba reč »umnožavanjem« popraviti u reč »umanjavanjem« i cela primedba dobiva svoj pravi smisao. Da je

g. Kostić imao dobru nameru da hvata smisao primedbi, mogao je tu štamparsku grešku i sam otkriti.

Dobre namere da traži smisao mojih primedbi ne samo što nisam mogao otkriti u odgovoru g. Inž. Kostića, već sam nasuprot našao, da on pravi smisao mojih reči i namerno izopačuje u želji da ga pomoću kozjih nožica prikaže smešnim. Takav humor nije autora a ne mene i ja se kod toga neću zadržavati. Ipak je vredno da citirane ovu rečenicu g. Kostića iz njegova odgovora, kao ilustraciju njegove stvarnosti: »Što nisam uspeo da ubedim g. Vesela da su za narodnu privredu potrebni potpuni katastarski planovi — to je razumljivo, jer mi »mlađi« nismo pristali da nas katastarska administracija uhvati u klešte i uguši, mada moram priznati da se teško borimo protiv takvih shvaćanja«.

Ponajpre moram konstatovati, da u mojim primedbama na referat g. Inž. Kostića nigde nema, ni po slovu ni po smislu, navoda, iz kojih bi se moglo zaključiti da ne uvidam da su za narodnu privredu potrebni potpuni katastarski planovi — ma da g. Kostić pod narodnom privredom zamišlja poglavito onu, koja se da de postići građevinskom delatnošću i ma da on pod potpunim katastar. planovima razumeva one katastar. planove, na kojima je izražena visinska pretstava terena — već sam se ja digao samo protiv neopravdane propagande za opšte visinsko snimanje kao da je visinsko snimanje prva državna i narodna potreba.

Na str. 271 Glasnika za 1938 u st. 2 sam rekao, da ne verujem da je nemoguće zamisliti pravilan privredni razvitak jedne zemlje bez tzv. privrednih planova — karata i da ne verujem, da bi prema tome imao biti jedini ideal struke da stvara planove s visinskom terenskom pretstavom i to zato:

1.) jer mogu za građevinska projektovanja u dobroj meri poslužiti i karte Vojnog geografskog instituta i

2.) jer je u svetu do sada izvedeno nebrojeno mnogo građevinskih i drugih direktno privrednih radova pa i najteže vrste — sve bez privrednih planova i karata.

Ako dakle takovi privredni planovi — karte nisu neophodno potrebni — rekao sam — treba im dati mesto iza radova koji su neophodnije i hitnije potrebni. Time sam hteo dati propagandnom predlogu g. Inž. Kostića za bezuslovno i neograničeno snimanje visina **vremensku ogradu**, a docnije kad sam govorio o Odboru za državni premer i rekao da ovaj Odbor ima odlučiti gde treba da se vrši visinski premer a gde ne treba, želeo sam visinsko snimanje ograničiti na **neophodne potrebe i s tim u vezi i na određene teritorijske prostore**.

Ja sam svoje primedbe u pogledu na visinsko snimanje jasno izrazio i obrazložio, a evo kako u prednjem citatu objektivno obara moje tvrdnje g. Kostić. Nema potrebe da odstupim od svoga jasno obeleženog stanovišta. Ja još uvek držim da je nerentabilno izvoditi visinski premer 100%, ako će se moći korisno upotrebiti samo njegovih 10%.

Posle toga moram, gledajući na izražavanje u prednjem citatu, konstatovati da g. Kostić nema prava da govori u množini već samo u jednini t. j. za sebe, jer

»mladi« nisu jedna politička partija, pa mogu imati i svaki svoje odvojeno mišljenje u stručnim pitanjima.

Što se tiče podele stručnjaka na »stare« i »mlade«, ja tu podelu rado prihvaćam i ponosan sam, što spadam među »stare«, ali moje shvaćanje ide i dalje od naprednih metoda snimanja i od potrebe planova za građevinske svrhe; moje shvaćanje ide i do potreba narodnih i državnih, pa razumem i potrebu administracije, koje se plaši g. Kostić da će ga ukleštiti i ugušiti. I ja se kao »stari« bojim administracije, ali samo rdave administracije tj. nesigurne i samovoljne, ali takvu administraciju ne stvaraju »stari« već »mladi« svojim neiskustvom, svojom nestabilnošću i većitim eksperimentisanjem. Takvi »mladi« su krivi, da »stari« nisu bili uvek onoliko korisni, koliko je bilo potrebno i moguće.

Ako g. Kostić misli da je snimanje visinske pretstave terena na katastarskim planovima poslednja novost na polju geodet. radova, onda se mnogo vara. Austrijski vojni katastar imao je zadatak, da pored snimanja posebnih odnosa za poreske svrhe određuje geodetskim stolom i izohipse na katastar. planovima. Te su izohipse bile iscertane ne na planovima već zasebno na prozračnim hartijama, odnosno na prozračnim platnima u istoj razmeri i u istom okviru, plan po plan. Posle svršenih radova u katast. opštini, katast. planovi su upotrebljeni kod katast. inspektora za fiskalne svrhe, a kopije planova s prozračnim izohipsnim hartijama i platnima predate su na upotrebu Vojnom geografskom institutu. Preklapom prozračnih hartija s izohipsama preko katast. planova ili njihovih kopija dobivale su se slike teren-

skih reljefa. To je izvedeno u bivšoj Austriji pre od prilike 80 godina, a ja sam za to doznao od stručnjaka, koji je te radove i sam izvodio, u prvoj godini svoje terenske prakse tj. pre 38 godina. »Čudo-planovi« i »čudo-karte« nisu dakle nikakva čudesa najnovijega vremena.

Jedno mi je samo nerazumljivo i to tek posle odgovora g. Kostića, a to jedno je ime planova i karta s visinskom pretstavom terena. Zašto je, g. Kostić planove i karte s izohipsama nazvao **privrednim planovima i kartama**? Ako ti planovi i karte imaju poslužiti ne samo gradevinskim i raznim gospodarstvenim, već i administrativnim, statističkim pa i vojnim ciljevima, onda ime »privredni« ne sadrži u sebi njihove glavne karakteristike. Ako je to ime samo reklamna maska u cilju propagande visinskoga premera, onda to ime treba kao neumesno ukloniti te planove i karte s visinskom pretstavom terena nazvati prosto **visinskim planovima i kartama**, koje im ime potpuno i odgovara i nitko se neće naći u dvoumici, kakvi su ti planovi i karte i kojim sve ciljevima mogu poslužiti.

2.) U svojem preterano osetljivom samoljublju g. Kostić se spotakao o jednu moju nenaglašenu sporednu primedbu, u kojoj o njemu velim: »Iako moram priznati, da je predavač za buduće radove novoga premera i za njegove predradnje pokazao mnogo interesa i razumevanja, za radove održanja starih katastara nije se mogao zagrejati i **njegovo poznavanje starih katastara**« — takav sam utisak dobio — »**nije potpuno**«.

Da bi g. Kostić dokazao, da nije umesna moja primedba o njegovu nepoznavanju starih katastara, citovao je u svom odgovoru

sve što je u svom referatu o održavanju katastra izneo bio. Ali sve što je g. Kostić rekao u 89 štampanih redaka ima više ili manje samo vrednost jednog projekta za budući studij problema održavanja katastra. A to i sam kaže: »U svim finansijskim direkcijama treba pristupiti detaljnom proučavanju stanja planova i operata za svaku opštinu i klasirati ih na one koje se mogu održavati, na one koje zahtevaju reambulaciji i na one koje se moraju potpuno premeriti itd.«. »Za reambulaciju treba ispitati i mogućnost fotogrametrijske metode — i t. d.«.

Tako se o problemu održavanja starih katastara moglo i moralo govoriti u god. 1919 a ne u god. 1939. Studij je — dopuštam — potreban g. Inž. Kostiću, ali takav studij nije potreban i geometrima, koji održavaju stare katastre, i njihovim starešinama: oni svi znaju, koliko im stari planovi za pojedine opštine vrede, a znaju (ili bi bar morali znati) i u koju klasu popravke spadaju planovi pojedinih opština. Da g. Kostić nije neprijatelj administracije, on je već mogao ishoditi da se svi potrebni podaci, koji nas interesuju, saberu u spiskove i dostave od finans. direkcija Odeljenja katastra, ako to već nije učinjeno.

Sve dakle što g. Kostić name-rava studirati, sve je to već poznato, a poznat je i uspeh eksperimenta s fotogrametrijskim metodom u svrhu reambulacije, ali što nije poznato jest to, zašto se sav mnogobrojni personal, kojim raspolaže Odeljenje katastra, zapošljava samo na novom premeru (Srbije), a da se ne odvaja izvestan neophodno potreban deo i za popravljavanje te dopunjavanje planova starih katastara. Zar je održavanje naših starih katastara.

manje važna ili manje potrebna operacija od izvođenja novog premera i ne spadaju li obe operacije pod jedno i isto nadležstvo? Zašto je bilo potrebno 20 godina pa da se počne voditi računa i o starim katastrima, kao da su bili za popravljavanje i dopunjavanje starih planova potrebni neki novi metodi geodetskog rada, koji još nisu dovoljno proučeni? Ako se za novi premer mogao uspešno upotrebiti metod tahimetrijski, zašto se taj isti metod ne bi upotrebio i za ozdravljenje planova starih katastara? Zar je potrebno da se spremi jedan plan za organizaciju rada na celoj teritoriji gde postoje stari katastri, pa da se tek onda počne da razvija rad prema apstraktno postavljenom redu, kao da ćemo odjedanput zaposesti redom celu teritoriju, ne morajući se upravljati prema neophodnim potrebama i realnim mogućnostima? Eto u Savskoj banovini ima srezova, u kojima je bio novi premer započet još pre rata, ali je ostao nezavršen. Stari planovi u nepremerenim opštinama tih srezova su potpuno neupotrebljivi za evidentiranje posedovnih promena, a poreski operati neverovatno su zamršeni. Sem toga u Sremu ima veliki broj komasiranih opština — g. Kostiću je to poznato — kojih operati se ne mogu upotrebiti za zemljarski katastar, jer su ostali nepremereni ili nereambulirani oni delovi opština, koji su bili izuzeti od komasacije. U svim srezovima Savske banovine, u kojima je novi premer ostao nedovršen kao i u svim komasiranim sremskim opštinama već postoji triangulacija i potrebni premer bi se mogao izvršiti potpuno normalno. Čemu ovde čekati na neku generalnu osnovu izvođenja popravaka planova starih katastara za celu teritoriju, kada su hitna potreba rada

u takvim opštinama i metodi izvođenja savršeno razumljivi, kao što je savršeno poznato i to, da na tome ne može ništa promeniti ni koja generalna osnova budućih radova. Zašto se u ovim slučajevima starih katastara nije još započelo s radom?

Drugih primera neću navoditi da pokažem, kako nije g. Kostiću potpuno poznato stanje starih katastara. Ovde ne mislim poznavanje apstraktno s nekim teorijskim ciljevima već poznavanje stvarno, koje nosi u sebi dinamiku akcije. Koliko bi narodna privreda bila zahvalna g. Kostiću, da je u svom referatu otkrio način, na koji bi se moglo mnogo važno pitanje **saniranje starih katastara — posle dvadesetogodišnjega mirovanja — krenuti s mrtve tačke! Ali za to je potrebna ne samo ljubav prema struci već i ljubav prema narodu.**

3.) G. Inž. Kostić misli, da bi se ja bio morao u svom rasmatranju pitanja o reorganizaciji Odeljenja katastra dotaći i finansijske strane toga pitanja, jer da je sve iluzorno, ako se ne obezbede dovoljna novčana sredstva, bilo za nove premere, bilo za održavanje katastra ili za ma kakvu organizaciju.

Tačno je, da je za svako novo preduzeće, finansirao ga privatnik ili država, potrebno obraditi predračunom i njegovu finansijsku stranu, ali za takvu obradu postoji i jedan važan uslov, a to je da predračun bude osnovan na realnim podacima tj. na pouzdanim podacima sopstvenoga ili na pouzdanim podacima tuđega iskustva, te da budu kod toga uzete u obzir verovatno teškoće i event. smtenje. Ako takvih podataka nema, treba ih steći putem stvarnih proba. Podatke, potrebne za predračun, iskonstruisati imaginacijom ili teorijskim pretpostavkama nije dozvoljeno ako se radi o ozbilj-

nom i solidnom preduzeću, a ja sam, čitajući cifre, gotovo sasvim proizvoljno nanizane u predračunu g. Kostića za sve buduće tridesetogodišnje radove premera, dobio utisak da ovaj predračun spada baš u onu nedozvoljenu vrstu.

U predračunu g. Kostića nema nijednoga pouzdanog podatka, pa nije pouzdan, obzirom na buduće radove koji još nisu ni započeti (saniranje starih katastara, fotografatrijska i terestrička snimanja visinske pretstave terena), ni podatak preuzet iz budžeta rashoda, a najmanje je pouzdan podatak za radno vreme. Ja bih predračun g. Kostića prihvatio samo za dobar početak radova, a za nastavak i završetak radova s dozvoljenom rezervom od pozitivnih bar 50%, odnosno za nastavak i završetak prema novom predračunu, koji bi imao biti sastavljen iznova, na osnovu podataka dobivenih iskustvom u početnim (sada još nepoznatim u finansijskom pogledu) radovima. Drugim rečima obrada finansijske strane predloga za reorganizaciju Odeljenja katastra nije za sada moguća zbog nedostatka dovoljno pouzdanih podataka, a nije ni potrebna, jer još nisu ni stvoreni definitivni i dejni zaključci.

Ja držim, da je u finansijskom pogledu pre svega potrebno rešiti pitanje, da li će projektovana buduća Uprava drž. premera imati svoje specijalno knjigovodstvo sa samostalnim računovodstvom ili će ostati samo odeljak knjigovodstva Ministarstva finansija, kao što je to sada Odeljenje katastra i drž. dobara.

Što se ostalih odgovora g. Inž. Kostića na moje primedbe tiče, mogu reći, da me je g. Kostić razumeo i da je moje mišljenje usvojio, iako toga direktno nije priznao — možda iz bojazni da bi

time umanjio svoj stručni ugled kod »mladih«.

4.) Ovaj deo odgovara g. Kostića na moju kritiku njegova referata je neobično kratak, ali je zato pun naivne duhovitosti, koja vrlo rdavo pristaje čoveku ozbiljnog položaja.

G. Kostić se čudi, kako sam smeo izneti predlog za stručno-tehničku reformu katastar. premera, da bi premer bio tačan i bezpogrešan te upotrebljiv i za zemljišne knjige, a da nisam istovremeno servirao i pravilnike za takav tehnički postupak na terenu i u birou. To bi bilo, kaže g. Kostić mnogo interesantnije za čitaoca i za struku nego da čitaju puste predloge, koji su svima dobro poznati.

Prema ovoj primedbi smem zaključiti, da g. Kostić, iako pionir geodetske teorije, ne veruje da bi se premer mogao organizovati tako, da njegovi proizvodi budu bespogrešni i tačni, odnosno smem zaključiti, da on sam ne poznaje način kako bi se taj idealni cilj svakoga geometra i geodete mogao ostvariti.

U svrhu ocene prednjega zaključka navodim, da bi bio svaki student geodezije oboren na ispitu, kad ne bi verovao i znao ne samo da je bespogrešan i tačan premer moguć već i kako je moguće taj cilj dostići. U praksi dostizavaju taj cilj svi savesni i sposobni civilni i državni geometri i geodeti izvodeći premer u malom opsegu, ali se može bespogrešan i tačan premer izvoditi i u velikom opsegu tj. i za cele opštine, o čemu se poglavito radi u ovom slučaju i ja sam u svom predlogu pokazao i elemente organizacije takova rada, koje je g. Kostić dobro razumeo i zbijeno ponovio: »omedavanjem stalnim belegama, naročitom izvedbom premera i računanja površina prirodnim me-

rama kao i objektivnim kontrolisanjem ispravnosti rada«. Vezao sam sa svojim predlogom i potreban deo zagrebačkog Projekta zakona o državnim geodetskim radovima, u kome je u čl. 12 predviđen i slučaj grešaka u premeru i saniranja štetnih posledica takova slučaja te sam tako u glavnom sabrao sve što je potrebno da bi moj predlog o potrebi stručne reforme tehničkog izvođenja katastr. premera bio razumljiv i za ocenu pristupačan. Uveren sam, da su moj predlog mogli shvatiti svi oni, koji poznaju radove katastar. premera i sve njegove nedaće, naročito ako su pažljivo pročitali i celi zagrebački Projekt, otštampan istovremeno s mojim predlogom, jer u njemu je predložen opseg svih promena, koje bi se kao nužne posledice reorganizacije premera morale bezuslovno izvesti. Ali svi koji su moj predlog dobro razumeli i objektivno ocenili, moraće priznati da on sadrži u sebi mnogo toga, što još nije bilo poznato čitaocima Glasnika, naročito onima koji nisu stari članovi Udruženja geometara. I pišući svoj predlog nisam imao pred očima samo g. Kostića, već mnogo više one mlade i naj-

mlade članove geometarske struke, koji su u većini i na kojima će ostati buduće unapređenje struke.

G. Kostić me nije trebao čekati, da i detaljnije izložim svoje mišljenje, »kojim putem se mogu garantovati mede i površine«, jer sam na to već i sam mislio, ali tu zamisao nisam mogao izvesti u svojoj kritici referata g. Kostića jer bi morao prekorčiti ne samo opseg zadatka koji sam si bio odredio natpisom, već i okvir same kongresne teme. Za detaljniju obradu pitanja bespogrešnog i tačnog premera, kao zemljišnoknjižnog uslova u materijalno-pravnom pogledu, potreban bi bio n. pr. natpis »Što se ima preduzeti, da katastarski planovi zadobiju snagu zemljišnoknjižnih dokumenata« ili »Koji su uslovi za garantiju bespogrešnog i tačnog premera« ili slično. Poticajem g. Kostića odustao sam od svoje prvobitne zamisli da zasebno obradim pitanje uslova za zemljišnoknjižni premer, već sam odlučio da svoje tvrdnje, njihovo objašnjenje i opravdanje u navedenom pitanju povežem s rasmatranjem odgovora g. Kostića na moje primedbe o njegovom kongresnom referatu.

STJEPAN VESEL,

Savetnik Min. fin. u penziji.

ŠTA SE IMA PREDUZETI DA KATASTARSKI PLANOVI DOBIJU SNAGU ZEMLJIŠNOKNJIŽNIH DOKUMENATA.

Da su planovi katastr. zemljišnih premera netačni i više ili manje pogrešni, nije kriva tobožnja neostvarljivost ideala geodezije, već je glavni uzrok toj nedaći okolnost, što osnivači i upravljači institucije zemljarinskog katastra nisu do sada uopšte ni išli za tim, da stvore tačni i bespogrešni premer i da preuzmu garantiju za o-

ve dve njegove odlične osobine. To je prosta i opšte poznata istina.

Tačnost i bespogrešnost jesu one osobine svakoga rada pa i geodetskoga, koje se ne razvijaju kao po nekoj nuždi po sebi ili slučajno, već pretpostavljaju svestan cilj i izvestan potreban napor pa i veće materijalne žrtve (barem u